

ФІЗИЧНЕ ВИХОВАННЯ ТА СПОРТ

УДК 796.011.3-053.5:796.032

ТЕОРЕТИЧНЕ ОБҐРУНТУВАННЯ ОРГАНІЗАЦІЙНИХ І МЕТОДИЧНИХ ОСНОВ ВПРОВАДЖЕННЯ ОЛІМПІЙСЬКОЇ ОСВІТИ В НАВЧАЛЬНО-ТРЕНУВАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ ДІТЕЙ 10-12 РОКІВ

Кочубей М.В.

Чернівецьке вище комерційне училище
Київського національного торговельно-економічного університету

У статті узагальнено досвід впровадження олімпійської освіти серед дітей у закладах освіти, охарактеризовано специфіку організації елементів олімпійської освіти; проаналізовано дані щодо ролі та значення олімпійської освіти в процесі занять фізичною культурою та спортом; визначено рівень знань з олімпійської тематики дітей 10-12 років, які займаються фізичною культурою і спортом; визначено ставлення та готовність впровадження олімпійської освіти серед майбутніх фахівців з фізичного виховання та спорту.

Ключові слова: спорт, олімпійська освіта, діти, фізичне виховання.

Постановка проблеми. Сучасним умовам науково-педагогічного розвитку України притаманне становлення української освіти, яка здатна забезпечити учнів високим рівнем знань та вмінь, сприяє формуванню загальнолюдських ідеалів і дотриманню національних традицій виховання через різні інновації у навчально-виховному процесі. Відповідно постає завдання формування та вдосконалення особистості школяра як у морально-психологічному, так і у фізичному аспекті. Проте статистика вказує на низьку рухову активність, стрімке поширення хронічних і застудних захворювань та зниження успішності навчання школярів, поширення правопорушень серед неповнолітніх [1, 2, 9]. Погіршення рівня соматичного здоров'я, фізичної підготовленості та фізичного розвитку учнів початкових класів викликає занепокоєння з боку фахівців та зумовлює пошук оптимальних шляхів вдосконалення сучасної освітньої системи [4].

Дослідження науковців свідчать про те, що саме в молодшому шкільному віці закладаються основи культури рухів, успішно засвоюються нові, раніше невідомі вправи та рухові дії, формується свідомість, моральні та гуманістичні якості особистості, удосконалюються мислення та сприйняття нової інформації, відбувається активний фізичний розвиток організму та його систем, стрімко зростають показники розвитку фізичних якостей, що необхідні для ефективної участі в різних формах рухової активності [3, 6, 7, 11].

Одним із оптимальних напрямів вирішення зазначеної проблеми та вдосконалення навчально-виховного процесу в загальноосвітніх навчальних закладах виступають ідеї та принципи олімпізму, що реалізуються через систему олімпійської освіти. Саме завдяки олімпійській освіті можна сприяти вихованню психічно і фізично здорової людини, патріота, толерантної, законослухняної

особи, яка в повсякденному житті дотримується правил чесної гри.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням упровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес учнівської молоді висвітлено у дослідженнях українських науковців Ю.А. Бріскіна, М.М. Булатової, О.М. Вацеби, В.М. Ермолової, Н.В. Москаленко, Ю.О. Олійника, Я.П. Галана та інших [5, 10, 12].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Виховання підростаючого покоління є однією зі стрижневих проблем у сучасній педагогіці. Зростаюча дитяча злочинність, агресія, безпритульність, ріст числа самогубств, а також зловживання алкоголем, поширення наркоманії й інших шкідливих звичок серед підростаючого покоління є наслідком кризових явищ у сучасній системі виховання молоді. Актуальність означених протиріч, недостатнє вивчення проблем упровадження олімпійської освіти в навчально-виховний процес школярів молодшого шкільного віку в педагогічній теорії і практиці обумовили вибір теми нашого дослідження.

Виклад основного матеріалу дослідження. Оптимізація гармонійного впливу розумового, духовного, естетичного, морального та фізичного виховання на особистість молодшого школяра є питанням недосконалим та актуальним в умовах сьогодення України. Умови, за яких реалізується навчально-виховний процес у школах, на жаль, викликають занепокоєння фахівців майбутнім нашого підростаючого покоління.

Дослідження проводилося в м. Чернівці, а саме: загальноосвітні школи I-III ступенів № 33, Загальноосвітньої школи фізико-математичного профілю № 6 та ЗОШ № 27 та студентів II-го курсу Спеціальності «Фізична культура і спорт» Чернівецького національного університету імені

Юрія Федьковича, факультету фізичної культури та здоров'я людини.

З метою вивчення ставлення до фізичної культури та олімпійської освіти проводилось анкетування дітей з різних видів спорту.

Загалом було опрацьовано 50 анкет. Зміст анкети містив 12 запитань із декількома варіантами відповідей. Запитання були спрямовані для визначення рівня обізнаності майбутніх тренерів із організаційними аспектами процесу фізичного виховання і спорту, рівнем здоров'я та фізичної підготовленості дітей, а заключна частина запитана визначала шляхи покращення організації процесу фізичного виховання засобами олімпійської освіти.

Анкетування дітей 10-12 років, які займаються спортом проводилося з метою визначення теоретичних знань з олімпійської тематики. За результатами вступної частини анкети визначалася кількість дітей, котрі відвідують спортивні секції або гуртки. Зокрема, майже 90% дітей, стверджуючи, що відвідують а 10% відповіли, що відвідували але тепер ні.

Наступні запитання були перш за все спрямовані на визначення наявності знань дітей 10-12 років із історичних аспектів олімпійського руху та сьогодення. Одним з таких було запитання про місце започаткування проведення Олімпійських ігор сучасності. Однак не всі діти змогли вірно визначитись, але 35% обрали саме варіант із «Стародавньою Грецією». Інші варіанти також звучали досить часто: «Стародавній Китай» – 15%, «Стародавній Рим» – 50%.

Загальна більшість дітей також правильно відповіли на наступне запитання: «Через який проміжок часу проводяться Олімпійські ігри сучасності?», значна кількість респондентів також обрали інші варіанти та усі відповіді отримали практично рівну кількість відсотків. Зокрема варіант «4 роки» обрало 40%. Щорічне проведення Олімпійських ігор вибрали 35%, а от через кожні 2 роки – 25% дітей.

Досить складним виявилось запитання про визначення довжини одного стадія на Стародавніх іграх, відповідно невелика кількість дітей обрали її (192,27 м) – 18%. Інші варіанти обирали учні набагато меншу кількість разів – близько 30% та 53%.

Вірно визначились школярі з наступним запитанням про види спорту, які входили до програми Стародавніх Олімпійських ігор. Більше 50% дітей 10-12 років обрали варіант «Пентатлон, біг, кулачний бій, стрибки у довжину», що відображає високий рівень знань дітей про історію Олімпійських ігор. Решта респондентів обирали два інші варіанти «Водне поло, футбол, баскетбол, стрибки у воду» – 31%; «Стрибки на батуті, волейбол, хокей» – 14%, де були вказані види спорту, які тепер є досить популярними на відміну від часів Стародавніх ігор.

Наступне запитання також не надало однозначних відповідей, що пояснюється певною складністю при визначенні засновника сучасного олімпійського руху. Найбільшу кількість варіантів 44% з обранням Сергія Бубки можна звести до того, що інші варіанти більшість практично не знали. Правильний варіант «П'єр де Кубертен» обрали 30%, а варіант «Х. А Самаранч» був найменш популярним у відповідях – 26%.

Відповіді на запитання про рік відновлення проведення Олімпійських ігор були майже рівномірно розподілені між усіма трьома варіантами: 35% – 1894 р., 33% – 1900 р., 32% – 1704 р.

Різноманіття варіантів прослідковується у відповідях дітей 10-12 років у запитанні про рік проведення перших Зимових Олімпійських ігор, проте більше правильних відповідей було серед 39% (1924 р.). Два інших варіанти учнями обирались з дещо меншими показниками: 1928 р. – 32% і 1904 р. – 29%. Результати школярів не надали однозначної відповіді і продемонстрували невизначеність в даному запитанні.

Більше 40% дітей вибрали правильний варіант олімпійського гасла сучасності, що є досить непоганим результатом. Результати школярів у даному запитанні були фактично однаковими: «Відверто, оперативно, цікаво» – 27%; «Швидше, точніше, бистріше» – 29%, «Швидше, вище, сильніше» – 29%.

Відповідні знання символіки олімпійського руху продемонстрували діти 10-12 років у відповідях про зображення на олімпійському прапорі. Більше 55% обрали правильний варіант – «П'ять олімпійських кілець». Значно меншу кількість разів обирали інші варіанти учні: «Аполон і Геракл» – 21%; «Знак олімпійської солідарності» – 21%.

Схожими на результати попереднього запитання були і відповіді при визначенні предмета, що використовують в олімпійській естафеті під час передавання вогню. Понад 50% дітей в обох групах вірно визначили, що ним є саме смолоскип. А от два інших варіанти: «обруч» – 28%, «стрічка» – 15%) обирались значно менше дітей.

При виборі варіанту відповіді у запитанні: «Оберіть головний керівний орган Олімпійського руху?» діти найчастіше вибирали все ж правильний варіант: «МОК» – 39%. Практично однакова кількість надавала перевагу двом іншим варіантам, а саме: НОК – 36% та МОА – 25%.

Під час визначення виду спорту, який ще прийнято називати «королевою спорту» в учнів виникли певні труднощі та різні варіанти відповіді. У 45% школярів правильно обрали варіант «легка атлетика». Значна кількість дітей надала перевагу «художній гімнастиці» – 41%. І зовсім невелика частина дітей 10-12 років вибирали третій варіант – «синхронне плавання» – 16%. При виборі назви дистанції бігу на 42 км 195 м, яка входить до програми сучасних Олімпійських ігор, діти які займаються спортом у своїй більшості вірно обрали варіант – «марафон» – 41%. Два інші варіанти також вибирались доволі часто, проте серед обох досліджуваних «спринт» – 33% обирали частіше, ніж «багатоборство» – 26%.

На жаль, далеко не всі діти правильно визначили очільника Національного олімпійського комітету України С. Бубку – 27%. Більшість варіантів серед школярів набрав в даному запитанні В. Кличко – 51%. Найменшу кількість обраних варіантів було пов'язано з ім'ям третього видатного спортсмена А. Шевченко: 21%.

Заключне запитання мало на меті визначити знання учнів олімпійських чемпіонів України. Серед варіантів, представлених учням, мали місце спортсмени не тільки з України. Все ж більшість учнів відповіли правильно і обрали варіант «Кличко, Мерлені, Клочкова, Добринська, Тед-

еєв» – 39%. Значна частина школярів відмітили варіант «Бубка, Бімон, Мессі, Роналдо» – 44%, що пояснюється переважно наявністю в даному переліку видатних футболістів сьогодення. І зовсім невелика кількість учнів обрала третій варіант: «Болт, Попов, Чистякова, Шевченко» – 17%.

За результатами досліджень науковців [8, 9, 11] рівень знань та вмінь майбутніх тренерів у питаннях організації здорового способу життя, укріплення здоров'я дітей є недостатнім для формування фізичної культури і спорту особистості дитини. Анкетування майбутніх тренерів в було спрямоване на отримання об'єктивних даних про їх ставлення до проблеми вдосконалення навчально-виховного процесу та рівень володіння знаннями з олімпійської тематики. Особливого занепокоєння викликають деякі результати проведеного дослідження, які звичайно ще можуть мати і негативні результати, адже прослідкувати повну відвертість у відповідях, на жаль, проблематично. Зокрема, майбутні тренери, котрі регулярно займаються фізичними вправами виявилось 91% та 6% – інколи використовують вільний час для занять спортом. А 3% взагалі ніколи не мають бажання виконувати будь-які фізичні вправи або цілеспрямовано займатись спортом.

Корисна та об'єктивна інформація була отримана у ході визначення головних чинників, які впливають на бажання дитини займатись фізичною культурою і спортом. Ключовими виявились уроки з фізичної культури у школі – 32% і приклади і наслідування друзів та однокласників – 26%. По 26% займають спортивно-масові та культурні заходи у школі та у класі і 20% приклади з наслідування батьків і лише 12% – віддали перевагу телебаченню та рекламі. Звісно, основний вплив на уподобання та захоплення дітей мають батьки, друзі та однокласники, сім'я, школа та вулиця, як соціальні групи. Розподіл відсотків у даному випадку набуває досить умовного характеру, адже визначення головних не обмежувалось однією відповіддю, а була можливість обрання декількох різних варіантів. Формування чіткої шкали ключових факторів впливу залежить інколи не від особистості дитини, але й від виховання у сім'ї, навчання у певних закладах, стосунки з однолітками та друзями.

Уроки з фізичної культури у початкових класах проводяться тричі на тиждень і не завжди дана кількість уроків є достатньою для дотримання оптимального рухового режиму дня дитини. Щодо визначення кількості занять протягом тижня майже половина опитаних не підтримали діючу систему організації фізичного виховання у школі – це 3 уроки в тиждень – 68%. Проте висувались пропозиції на рахунок збільшення кількості до 4-5 уроків – понад 42%, а також 10% визначили достатніми 3 уроки фізичної культури в тиждень. Думки майбутніх тренерів у даному питанні є досить суб'єктивними, але у більшості, а це понад 60%, майбутніх тренерів не задоволені діючою системою з трьома уроками і 42% прагне реформувати та суттєво збільшити кількість занять (до 5), що має місце у системах освіти багатьох високорозвинених країн світу.

Проведення уроків фізкультури не завжди відповідає елементарним вимогам, інколи набуває лише формальності, але в анкетуванні брали

участь майбутніх тренерів, котрі навчаються в м. Чернівці, тож результати є середніми та максимально достовірними.

Заключний блок запитань був сформований на основі використання системи олімпійської освіти у тренерській роботі. Визначаючи обізнаність майбутніх тренерів можна стверджувати, що більшості, а це 56% відомі лише ключові моменти про систему олімпійської освіти, олімпійський рух та Олімпійські ігри.

Визначення ж понять «олімпізм» та «олімпійська освіта» можна ототожнювати із багатьма твердженнями, проте, окремі з них, найбільш повно характеризують це багатогранне поняття, в якому єднається спорт, культура та освіта в єдине та однорідне явище у суспільному середовищі. Відповіді ж майбутніх тренерів також були досить різними та однозначного визначення важко обрати, проте, найчастіше характеризували олімпізм, як гармонійне поєднання якостей тіла, волі й розуму – 34%. Наступні твердження обирали майже однакова кількість респондентів і відповідне значення їхнє для майбутніх тренерів практично не відрізняється. Олімпійські ігри, спортсмени, спорт – з цим поняттям згідні 25%, гармонійний розвиток особистості – 20%, ведення здорового способу життя – 17% і лише найменше згадувалось визначення, яке характеризує виховання підростаючого покоління на основі гуманістичних цінностей – 4%.

Загальні положення, судження та поняття з олімпійської освіти та олімпізму звучали у попередніх запитаннях, але в даному ж випадку визначалось загальне ставлення до процесу інтеграції системи олімпійської освіти у навчально-виховний процес дітей 10-12 років під час занять спортом. Переважною більшістю, саме 55%, ці ідеї та прагнення підтримали і вважають доцільними. Важко відповісти було 34% школярів, що пояснюється звичайним незнанням основ олімпізму взагалі та впливом олімпійської освіти на дітей зокрема. Лише 11% опитаних вважають, що це не відповідає сучасним вимогам та умовам, що там складаються.

Констатуючи отримані відповіді переконаємось у доцільності впровадження інноваційних організаційно-методичних основ олімпійської освіти, які до сьогодні ще конкретно і деталізовано не розглядалися, в чому також переконані 55% майбутніх тренерів. Збільшення рухової активності дітей, залучення до систематичних занять фізичною культурою і спортом, популяризація спортивного руху – це ключові проблеми, на які слід звернути особливу увагу негайно, адже з кожним роком показники здоров'я та фізичної підготовленості дітей, на жаль, погіршуються. Анкетування майбутніх тренерів дозволило з впевненістю стверджувати про необхідність і доцільність інтеграції основ олімпійської освіти у навчально-виховний процес дітей, зокрема 10-12 років, як універсальної системи для залучення дітей до фізичної активності, спортивного руху, ведення здорового способу життя та формування гармонійної особистості на загальнолюдських та олімпійських цінностях.

Висновки. Впровадження олімпійської освіти останнім часом набуває дійсно глобальних масштабів завдяки державним та громадським органі-

заціям країн світу. Ідеї олімпізму дедалі частіше постають об'єктами та предметами наукового дослідження фахівців України та зарубіжжя, які визнають олімпійську освіту дієвим фактором навчальної та виховної діяльності. Проте бракує досліджень процесу інтеграції олімпійської освіти в навчально-тренувальний процес дітей 10-12 років.

У світовій практиці не існує чітких критеріїв щодо формування змісту олімпійської освіти, відсутня єдина загальноприйнята програма для різних вікових груп, зокрема дітей 10-12 років, що пояснює відсутність уніфікованих підходів до поширення олімпійської освіти. Олімпійська

освіта популяризується та набуває глобальних масштабів завдяки державним та громадським організаціям країн. Ідеї олімпізму все частіше постають об'єктами та предметами дослідження фахівців олімпійського спорту та фізичного виховання України та зарубіжжя. Видавнича діяльність здобуває окрему нішу, формуються національні системи завдяки традиціям народів, активно видаються різноманітні підручники, посібники, методичні рекомендації, зошити, плакати, агітаційні та інформаційні видання, що безумовно сприяє популяризації аспектів олімпійської освіти.

Список літератури:

1. Вацеба О. Актуальні питання олімпійської освіти у навчально-виховному процесі учнів загальноосвітніх шкіл України (на прикладі м. Львова) / О. Вацеба, В. Юхимук // Матеріали континентального семінару «Олімпійська освіта: виховання, здоровий спосіб життя, соціальна адаптація». – К., 2007. – С. 87-93.
2. Єрмолова В. М. Олімпійська освіта: теорія і практика: навч. посіб. / В. М. Єрмолова. – К., 2011. – 335 с.
3. Олімпійська освіта: методичні рекомендації / укл. М. М. Булатова, С. Ф. Матвеев, В. Ф. Бойко [та ін.] – К., 2002. – 40 с.
4. Зорій Я. Б. Система Олімпійської освіти як засіб педагогічного процесу підростаючого покоління / Я. Б. Зорій, А. В. Гакман // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – 2016. – Вип. 4. – С. 33-35.
5. Гакман А. В. Стан реалізації олімпійської освіти у навчально-виховному процесі (на прикладі міста Чернівці) / А. В. Гакман, Б. М. Крушельницький // «Молодий вчений». № 3.1 (43.1) 2017 р., с. 74-77.
6. Гнесь Н. О. Використання засобів казки та мультиплікації у реалізації здоров'язбережувальних технологій в роботі дошкільного навчального закладу / Н. О. Гнесь, Я. П. Галан // Вісник Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка. Фізичне виховання, спорт і здоров'я людини. – 2016. – С. 116-126.
7. Гнесь Н. О. Оптимізація рухової активності дошкільнят як шлях реалізації здоров'язбережувальних технологій у роботі дошкільних навчальних закладів / Н. О. Гнесь, Я. П. Галан // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 15: Науково-педагогічні проблеми фізичної культури (фізична культура і спорт). – 2016. – Вип. 4. – С. 4-7.
8. Сапрун С. Т. Олімпійська освіта школярів / С. Т. Сапрун // Методичні рекомендації для вчителів початкових класів загальноосвітніх шкіл. – Тернопіль, 2014. – 89 с.
9. Галан Я. П. Педагогічні умови формування знань з олімпійської освіти у дитячих дошкільних навчальних закладах // Молодий вчений. – № 3 (43). – 2017 р. – С. 142-145.
10. Чобанюк К. Використання сучасних форм навчання з елементами спортивного орієнтування на уроках фізичної культури / К. Чобанюк, Я. Галан // Молода Спортивна Наука України. – 2017. – Т. 2. – С. 82.
11. Галан Я. П. Використання сучасних форм навчання спортивному орієнтуванню на уроках фізичної культури в школі / Я. П. Галан // Молодий вчений. – 2013. – № 3.1. – С. 78-82.
12. Галан Я. Реалізація олімпійської освіти в загальноосвітніх закладах України / Я. Галан, В. Коцюбка // Матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції. – Дніпропетровськ. – 2012. – С. 45-46.

Кочубей Н.В.

Черновицкое высшее коммерческое училище
Киевского национального торгово-экономического университета

ТЕОРЕТИЧЕСКОЕ ОБОСНОВАНИЕ ОРГАНИЗАЦИОННЫХ И МЕТОДИЧЕСКИХ ОСНОВ ВНЕДРЕНИЯ ОЛИМПЕЙСКОГО ОБРАЗОВАНИЯ В УЧЕБНО-ТРЕНИРОВОЧНОМ ПРОЦЕССЕ ДЕТЕЙ 10-12 ЛЕТ

Аннотация

В статье обобщен опыт внедрения олимпийского образования среди детей в учреждениях образования, охарактеризованы специфику организации элементов олимпийского образования; проанализированы данные о роли и значения олимпийского образования в процессе занятий физической культурой и спортом; определен уровень знаний по олимпийской тематике детей 10-12 лет занимающихся физической культурой и спортом; определено отношение и готовность внедрения олимпийского образования среди будущих специалистов по физическому воспитанию и спорту.

Ключевые слова: спорт, олимпийское образование, дети, физическое воспитание.

Kochubei N.V.

Chernivtsi Higher Commercial School
Kyiv National University of Trade and Economics

**THEORETICAL SUBSTANTIATION OF ORGANIZATION AND METHODOLOGICAL BASIS
OF INTRODUCTION INTO THE OLYMPIC EDUCATION
IN THE EDUCATIONAL PROCESS OF CHILDREN AGED 10-12**

Summary

The article summarizes the experience of introducing Olympic education among children in educational institutions; characterizes the organization of specialties and elements of the Olympic education; analyses data of the role and significance of the Olympic education in process of physical training and sports; determines the level of knowledge of the Olympic theme of children aged 10-12, who are engaged in physical culture and sports; determines the attitude and readiness of Olympic education introduction among future specialists in physical education and sport.

Keywords: sport, Olympic education, children, physical education.